

PERSBERICHT

15 december 2021

Steunmaatregelen voor ondernemingen en particulieren in het kader van de COVID-19-crisis

De federale, gemeenschaps- en gewestoverheden namen tijdens de coronacrisis in 2020 in totaal 433 socio-economische steunmaatregelen voor ondernemingen, zelfstandigen en particulieren voor een geraamd bedrag van 24,12 miljard euro (aangevuld met 3,22 miljard euro voor de belangrijkste maatregelen die in de eerste helft van 2021 werden ingevoerd). Dat stelt het Rekenhof vast in een audit over alle beleidsniveaus heen. Het stelde daarvoor een interactieve, online inventaris op van al die maatregelen, die beschikbaar is op <https://covid19.rekenhof.be/>. De audit toont dat er meer coördinatie nodig is tussen alle beleidsniveaus en een betere gegevensuitwisseling. Ook moeten de maatregelen beter worden opgevolgd en geëvalueerd, zodat ze kunnen worden bijgestuurd. Daarnaast zijn er specifieke vaststellingen en aanbevelingen per beleidsniveau.

Audit over alle beleidsniveaus heen

In maart 2020 voerde de Nationale Veiligheidsraad gezondheidsmaatregelen in om de verspreiding van het coronavirus te beperken. Die maatregelen hadden echter een enorme impact op de economie en werden dan ook onmiddellijk geflankeerd door socio-economische steunmaatregelen aan getroffen ondernemingen (inclusief zelfstandigen) en particulieren. Het Rekenhof onderzocht hoe zowel de federale als de gemeenschaps- en gewestoverheden die socio-economische steunmaatregelen tot stand brachten, hoe het reglementaire kader en de controle op de correcte toekenning van de steun werden georganiseerd en hoe de maatregelen werden opgevolgd en geëvalueerd. De bevindingen, conclusies en aanbevelingen zijn uitgewerkt in vijf afzonderlijke verslagen voor de Kamer van Volksvertegenwoordigers, het Vlaams Parlement, het Waals Parlement, het Brussels Hoofdstedelijk Parlement (alsook Cocom en Cocof) en het Parlement van de Franse Gemeenschap. De Duitstalige Gemeenschap heeft het Rekenhof om een aparte audit gevraagd, waarover later apart wordt gerapporteerd.

Interactieve online inventaris

Het Rekenhof stelde vast dat de overheden geen overkoepelende en gedetailleerde inventaris bekendmaakten van de socio-economische steunmaatregelen. Daarom stelde het een inventaris op van alle steunmaatregelen die in 2020 werden uitgevaardigd. Het gaat om een interactieve online-inventaris die kan worden geraadpleegd op <https://covid19.rekenhof.be/>. Gebruikers kunnen de gegevens filteren op basis van voorgestelde categorieën en zelf bepaalde grafieken aanmaken.

Het Rekenhof identificeerde voor alle onderzochte overheden in totaal 433 maatregelen voor een geraamd bedrag van 24,12 miljard euro. Dit bedrag kan nog worden aangevuld

met 3,22 miljard euro voor de belangrijkste maatregelen die in de eerste helft van 2021 werden ingevoerd.

Meer coördinatie

In tegenstelling tot voor het beheer van de gezondheidscrisis, werd voor het beheer van de socio-economische aspecten van de pandemie geen overleg- en coördinatiestructuur opgezet. Elke regering nam afzonderlijk steunmaatregelen binnen haar bevoegdheidsdomein, zonder systematische en gestructureerde coördinatie met de andere bestuursniveaus. De initiële opdracht van de Economic Risk Management Group (ERMG) om maatregelen voor te stellen en daarbij een coördinerende rol op te nemen, werd immers overgeheveld naar het politieke niveau en gedefinieerd tot monitoren van de economische impact van de crisis, informatie-uitwisseling tussen haar leden en de uitvoering van analyses. Het gebrek aan systematisch overleg en coördinatie leidde onder meer tot onvoldoende coherentie tussen steunmaatregelen van verschillende beleidsniveaus en een verhoogd risico op over- of ondersubsidiëring.

Federale overheid

Aantal maatregelen en financiële impact

Voor de federale overheid telde het Rekenhof 103 steunmaatregelen uitgevaardigd in 2020, geraamd op 19,40 miljard euro aan bijkomende uitgaven. De maatregelen ingevoerd in de eerste helft van 2021 vertegenwoordigen nog eens 1,15 miljard euro. Specifiek gaat 61% (11,83 miljard euro) van alle geraamde uitgaven in 2020 naar uitkeringen (voornamelijk crisismaatregelen overbruggingsrecht en tijdelijke werkloosheid, OCMW-steun), 16% (3,05 miljard euro) naar belastingsverminderingen of vrijstellingen (zoals de wederopbouwreserve, fiscale investeringsaftrek, btw-verlaging horeca) en 5% (1,06 miljard euro) naar verminderingen of vrijstellingen van sociale bijdragen. Hier bovenop komen nog het uitstel van betaling, de bankgaranties en de kredietherverzekering.

Verbeteringen aan het beslissingsproces

Hoewel het Rekenhof maar een beperkt inzicht heeft in de elementen waarop de federale beslissingen steunden en de bijdragen van de verschillende actoren moeilijk kan inschatten, stelt het vast dat tussen de federale maatregelen meer onderlinge afstemming lijkt te bestaan. Dat is te verklaren door de afgebakende beleidsdomeinen, de onderlinge samenwerking en de rol van de ministerraad, en ook de inspraak van wettelijke adviesorganen waarin de sociale partners zijn vertegenwoordigd. Het gebruik van de tijdelijke volmachten heeft daarbij geen beperkende invloed gehad. Niettemin stelt het Rekenhof vast dat de tijdsdruk wel een impact kan hebben gehad op de adviezen die normaal bij beleidsvoorbereiding horen. Zo werd het advies van de Raad van State bijna altijd volgens de verkorte procedure gevraagd waardoor de Raad maar een beperkt onderzoek van de bevoegdheid, de rechtsgrond en de vormvereisten van de teksten kon uitvoeren en geen standpunt kon innemen over de kwaliteit van de regelgeving, onder andere wat het respecteren van het gelijkheidsbeginsel betreft. Ook kon het Rekenhof weinig verantwoording terugvinden over de gemaakte keuzes. Daardoor blijven vragen over de afstemming op de noden en op de andere, vooral regionale steunmaatregelen, onbeantwoord. Het gebrek aan concrete doelstellingen maakte het ten slotte moeilijk na te gaan of de individuele steunmaatregelen daarmee wel in overeenstemming waren.

Complexe regelgeving en onaangepaste voorwaarden

De verschillende, veelal retroactieve, verlengingen en aanpassingen van maatregelen, doorgevoerd naargelang van de evolutie van de pandemie, maken de regelgeving complex. Bovendien werd ze soms erg ruim geïnterpreteerd om bepaalde doelgroepen te bereiken. Hoewel veel inspanningen werden geleverd om de toepassing ervan toe te lichten aan alle betrokkenen, verhoogt dit het risico op een ongelijke behandeling en het verlenen van onrechtmatige steun.

Binnen die regelgeving nemen de voorwaarden voor de toekenning van de steun een belangrijke plaats in. Hoewel door de urgentie van de maatregelen het enigszins aanvaardbaar is dat deze voorwaarden bij aanvang minder goed werden gekozen, was dit niet langer vanzelfsprekend naarmate de pandemie langer duurde en meer informatie beschikbaar werd. Het Rekenhof stelde vast dat maatregelen soms niet werden bijgestuurd. Ook werden geen *best practices* uitgewisseld.

Meer controle en gegevensuitwisseling

De vereiste snelheid van de overheidsinterventie leidde tot soepele aanvraagregels en verschuivingen in de controleaanpak, maar soms ook tot situaties waar controles ontbreken. Het Rekenhof erkent dat de correcte toekenning van de steun niet vooraf kon worden gecontroleerd, maar is van oordeel dat dit achteraf zeker moet gebeuren. Het beklemtoont dat daarbij meer moet worden ingezet op gegevens- en risicoanalyses. Daarbij is nood aan een kwaliteitsvolle gegevensuitwisseling, die vervolgens via datamining en datamatching wordt verwerkt. De hogere controlelast zal uiteraard ook een hogere inzet van technische en menselijke middelen vereisen die gericht moet worden ingezet.

Meer opvolging en evaluatie

Het Rekenhof merkte ten slotte op dat de maatregelen, op uitzonderingen na, voornamelijk financieel worden opgevolgd. Slechts in beperkte mate zijn evaluaties uitgevoerd die hebben geleid tot bijstellingen.

Vlaamse overheid

Aantal maatregelen en financiële impact

Voor de Vlaamse overheid telde het Rekenhof 81 steunmaatregelen uitgevaardigd in 2020, geraamd op 3,05 miljard euro bijkomende uitgaven. Ook de Vlaamse overheid koos vooral voor directe steun in de vorm van premies en subsidies (44% van alle getroffen maatregelen) en uitkeringen (14%). In overeenstemming met haar bevoegdheden, richtte zij haar maatregelen vooral op ondernemingen, met de hinder-, sluitings-, compensatie- en ondersteuningspremies en de Vlaamse beschermingsmechanismen (coronapremies), goed voor 1,77 miljard euro. 168 miljoen euro ging naar de water- en energievergoeding voor tijdelijk werklozen, de belangrijkste maatregel voor particulieren

Coördinatie en totstandkoming van de Vlaamse steunmaatregelen

Vlaanderen reageerde snel en in nauw contact met de betrokken socio-economische belangengroepen op de coronacrisis. Bij gebrek aan voldoende beleidsdocumentatie kon het Rekenhof dikwijls geen dieper inzicht verwerven in het eigenlijke beleidsvoorbereidende proces. De beleidskeuzes stonden in functie van snel ingrijpen, en zouden nadien worden bijgestuurd. Een draaiboek of basisplannen waren niet voorhanden.

Met de coronapremies wilde Vlaanderen vooral snel ingrijpen om faillissementen te vermijden. Het baseerde zich daarom op de bestaande, gemakkelijk uitvoerbare hinderpremie voor openbare werken. De initiële coronapremies hadden daardoor een weinig efficiënt, forfaitair karakter. De steun staat in dat geval immers niet altijd in verhouding tot de geleden schade. Voor de Vlaamse beschermingsmechanismen schakelde de overheid over op een variabele vergoeding om een deel van de vaste kosten te compenseren. Daardoor kon zij doelgerichter steun verlenen. De Vlaamse overheid koos ervoor een breed scala aan ondernemingen te steunen, maar stelde toch een aantal voorwaarden, zoals de sluiting van een publiek toegankelijke locatie en een omzetverlies van meer dan 60%. Die voorwaarden waren in de praktijk controleerbaar, zij het soms arbeidsintensief.

De decretale regeling van de water- en energievergoeding was beter gedocumenteerd. Ook daarbij leidde de wens tot snel uitbetalen tot ruime toekenningsvoorwaarden en het gebruik van forfaits, die niet altijd in verhouding stonden tot het inkomensverlies. De voorwaarde van tijdelijke werkloosheid sloot dan weer bepaalde groepen werknemers die ook inkomensverlies leden door corona, maar die geen recht hadden op tijdelijke werkloosheid, uit. Ten slotte kon de eenvoudige voorwaarde van één dag tijdelijke werkloosheid, ertoe leiden dat werkgevers werknemers ten onrechte in tijdelijke werkloosheid plaatsten om ze de vergoeding te laten genieten.

Voor de diverse andere Vlaamse steunmaatregelen was er binnen Vlaanderen voldoende coördinatie en belangenorganisaties waren betrokken bij de totstandkoming van de meeste ervan. Ook voor deze maatregelen greep de Vlaamse overheid aanvankelijk vooral terug naar gekende steunmaatregelen. Mogelijks stond deze handelwijze meer creatieve en doelgerichte oplossingen in de weg. Het succes van enkele maatregelen werd ondermijnd door concurrerende maatregelen van het eigen of een ander bestuursniveau.

Uitvoering en controle

De aanvraagtools voor de coronapremies werden bijzonder snel opgestart en de aanvraagprocedures waren gebruiksvriendelijk dankzij het onlinekarakter, het automatisch ophalen van bepaalde data, en de vrij eenvoudige voorwaarden. De aanvraagvolumes waren echter zeer groot. Het Vlaams Agentschap Innoveren en Ondernemen (VLAIO) probeerde dan ook zoveel mogelijk authentieke gegevensbronnen te gebruiken en te werken met verklaringen op eer. De juridische procedures om tot data-uitwisseling te komen tussen de betrokken overheidsinstanties vergden echter veel tijd en formaliteiten en botsten soms op de privacyregeling of technische obstakels. Bovendien bleken de gegevens in de gebruikte authentieke bronnen, onder meer van de RSZ en de KBO, niet altijd actueel te zijn. Ondanks de grote mate van automatisatie, was het VLAIO dan ook genoodzaakt veel aanvragen manueel te behandelen. De dienst Inspectie van het VLAIO startte vrijwel onmiddellijk de inspectie van de hinder- en sluitingspremie. De risicoanalyse en de inspectie van de omzetgerelateerde premies vatten pas later aan, door de trage start van de data-uitwisseling. De beperkte personeelscapaciteit laat niet toe alle risicovolle dossiers te controleren. Veel onterecht toegekende steun zal daardoor wellicht niet teruggevorderd kunnen worden.

De automatische uitbetaling van de water- en energievergoeding voor tijdelijk werklozen op basis van gevalideerde gegevens over tijdelijk werklozen, maakte controle achteraf of terugvorderingen onnodig. De meeste andere steunaanvragen verliepen eveneens digitaal, maar vergden soms inspanningen van de aanvragers die, vooral voor particulieren, niet in verhouding stonden tot hun vaardigheden of de steunomvang. De administraties kenden dikwijls soepel steun

toe, vaak op grond van verklaringen op eer, waardoor de controle op de naleving van de voorwaarden verschoof naar de inspectiefase. De inspectiediensten beschikten doorgaans over een goede kennis van de doelgroepen en konden hun inspecties dan ook beperken tot steekproeven. Enkele administraties gaven aan dat ze een aantal zaken niet zouden controleren.

Monitoring en evaluatie

De Vlaamse overheid monitort de verschillende steunmaatregelen in het algemeen vrij goed, zij het vooral op financieel vlak. Zij stuurde sommige steunmaatregelen tussentijds bij, wat wijst op impliciete evaluaties. De meeste steunmaatregelen waren nog niet formeel geëvalueerd, onder meer doordat verschillende maatregelen nog in uitvoering waren.

Waals Gewest

Aantal maatregelen en financiële impact

Voor het Waals Gewest telde het Rekenhof 145 steunmaatregelen in 2020, voor een geraamd bedrag van 1,14 miljard euro. Die maatregelen moesten tegemoetkomen aan een brede waaier van behoeften die voortkwamen uit de gezondheidsmaatregelen. De bijkomende middelen werden voornamelijk gebruikt voor de volgende doelen: de liquiditeit ondersteunen en het inkomstenverlies van ondernemingen compenseren, de sector van de gezondheidszorg ondersteunen, particulieren aan het werk houden of opnieuw aan het werk krijgen, het aanbod aan onthaal, opvang en begeleiding van sociaal behoeftigen waarborgen en versterken, de consumptie van particulieren ondersteunen, armoede en sociale uitsluiting bestrijden en de bijstand aan personen versterken.

Beslissingsproces

De Waalse regering heeft de steunmaatregelen in een ongewone context moeten nemen, met beperkte kennis van de noden de doelgroepen, en heel wat lobbying en druk in de media vanuit bepaalde beroepsorganisaties. Bovendien had ze weinig budgettaire marge door de hoge schuldgraad van het Waals Gewest.

Het Waals Parlement heeft in 2020 twee keer bijzondere machten toegekend aan de regering om die de nodige flexibiliteit te bieden om de crisis aan te pakken. De 74 bijzonderemachtenbesluiten die in 2020 werden genomen, werden bij decreet bevestigd binnen de wettelijke termijnen. Het Rekenhof merkt op dat de regering niet altijd adequaat verantwoord heeft waarom ze niet vooraf de Raad van State heeft geraadpleegd voor bepaalde goedgekeurde teksten.

Beoordeling van de maatregelen

Het Rekenhof was van oordeel dat 20 % van de Waalse steunmaatregelen een hoger risico hadden bij de uitvoering en heeft die beoordeeld.

Uit de analyse van het specifieke regelgevende kader van de onderzochte maatregelen blijkt dat de omschrijving van het doelpubliek hier en daar leidde tot ongelijke behandelingen die niet gerechtvaardigd zijn door de doelstellingen van het beleid. Daarnaast zijn maatregelen soms niet proportioneel met de duur van de crisis, de omvang van de geleden schade enz. Bovendien kan de mogelijkheid tot cumulatie van verschillende maatregelen ertoe leiden dat meer steun wordt betaald dan dat er schade werd geleden. Tot slot houden nieuwe maatregelen niet altijd rekening met die welke al van kracht zijn, onder meer bij andere bestuursniveaus.

Wat de controle van de steun betreft, werd sterk gesteund op het principe van vertrouwen, omdat de nodige gegevens voor controle ontbraken, er te weinig middelen voor waren of vanuit een beleidskeuze. Die aanpak heeft voordelen, zoals de administratieve vereenvoudiging voor de rechthebbende, minder werk voor de administraties of korte doorlooptijden. Het belangrijkste nadeel is een grotere kans op fraude.

De lange en weinig flexibele procedures om toegang te krijgen tot authentieke bronnen, heeft de beschikbaarheid van de gegevens, de organisatie van de controles en de betaling van bepaalde steun vertraagd. De administratie werd ook geconfronteerd met kwaliteitsproblemen in de gegevens afkomstig uit authentieke bronnen. Daardoor is onder meer onterechte steun betaald en terechte steun geweigerd.

De controles worden bemoeilijkt doordat bepaalde gegevens die ervoor nodig zijn, niet beschikbaar zijn of doordat toekenningsvoorwaarden voor interpretatie vatbaar zijn. De administratie stelt ook beperkte en/of ontoereikende middelen aan de kaak, of het nu gaat om personeel, IT-toepassingen of budget.

De beheersing van het frauderisico steunt deels op controles achteraf, die traag worden uitgevoerd. Daardoor worden onverschuldigde betalingen ten gevolge van fraude niet opgemerkt. Bovendien is de terugvordering van reeds vastgestelde onverschuldigde betalingen nog niet georganiseerd.

Het gebrek aan coördinatie en uitwisseling van gegevens tussen de overheidsdiensten verhindert soms dat wordt gecontroleerd of steun niet wordt gecumuleerd. Er bestaat geen databank waarin alle overheidssteun die de verschillende bestuursniveaus verlenen, wordt gecentraliseerd. Het ontbreken van een dergelijke gegevensbank vermindert de transparantie van de overheidssteun en heeft gevolgen voor de voorbereiding, de harmonisatie en de evaluatie van het overheidsbeleid.

Opvolging en evaluatie

Het Rekenhof stelde vast dat er op het moment van zijn controle geen systematische en gestructureerde aanpak was voor de evaluatie en opvolging van de socio-economische steunmaatregelen.

Ten slotte wijst het Rekenhof op tekortkomingen in de monitoring, waardoor de realisaties niet individueel en gecentraliseerd kunnen worden opgevolgd en er geen transparantie is over het gebruik van de bedragen die worden gebruikt voor de socio-economische steunmaatregelen.

Brussels Hoofdstedelijk Gewest, GGC en FGC

Aantal maatregelen en financiële impact

Voor het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, de FGC en de GGC telde het Rekenhof 73 maatregelen, voor een geraamd bedrag van 0,39 miljard euro. De maatregelen werden vooral genomen op het gebied van de economie en de werkgelegenheid, maar ook op het gebied van de gezondheidszorg en de sociale bijstand. Ze bestonden hoofdzakelijk uit subsidies of toelagen. De begunstigden waren vooral ondernemingen.

Beslissingsproces

De beslissingen werden genomen in een ongebruikelijke context, gekenmerkt door de dringende noodzaak om de continuïteit van de openbare dienstverlening te waarborgen en snel en doortastend te reageren op de socio-economische gevolgen van het beheer van de pandemie. De soms beperkte kennis van de behoeften, gekoppeld aan de aanzienlijke eisen van bepaalde ondernemersfederaties, zowel profit als non-profit, versterkten die ongewone context.

Het wetgevingsproces werd aangepast om de nodige flexibiliteit te bieden om de crisis het hoofd te bieden. Zo werden bijzondere machten toegekend aan de regering van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, het verenigd college van de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie en het college van de Franse Gemeenschapscommissie.

In de specifieke Brusselse context kon door de gecentraliseerd en gecoördineerd ontwikkelde besluitvormingsinstrumenten die besluitvorming worden aangestuurd op basis van onderbouwde documentatie. Overleg- en coördinatiemechanismen tussen de politieke entiteiten en tussen de administraties hebben de uitvoering van de beslissingen vergemakkelijkt, ook al zijn de meeste ervan genomen op initiatief van elk van de betrokken diensten

Beoordeling van de maatregelen

Het Rekenhof was van oordeel dat zeven Brusselse steunmaatregelen een hoger risico hadden bij de uitvoering en het heeft die beoordeeld.

De Brusselse kabinetten en administraties hebben vaak innoverende oplossingen bedacht. Zij hebben efficiënte en samenhangende procedures voor noodsituaties vastgesteld. Door de controles te automatiseren en gebruik te maken van authentieke bronnen, kon tijd worden bespaard in het belang van de diensten en de begunstigden; ze hebben bovendien de risico's verminderd die verbonden zijn aan manuele controles van verrichtingen.

De uitwisseling van informatie tussen overheidsdiensten en tussen entiteiten is soms echter beperkt, onder meer wanneer ze zich op verschillende bestuursniveaus bevinden. De betrouwbaarheid van de gegevens op basis waarvan de toekenningsbesluiten werden genomen, wisselde. Als gegevens tijdelijk onbeschikbaar waren, nam de administratieve afwikkeling soms meer tijd in beslag of werd de steun in bepaalde gevallen ten onrechte geweigerd.

De controles vóór de toekenning van de steun waren soms onvolledig. Sommige waren gebaseerd op elementen in de aangifte, waardoor ze minder doeltreffend waren. Als gevolg daarvan bestaat het risico dat steun wordt gecumuleerd. Er zijn controles achteraf gepland. Aangezien die nog niet gefinaliseerd zijn, is het nog te vroeg om de toepassing ervan te beoordelen.

Niet alle maatregelen hebben hun doel bereikt. Bovendien waren de budgettaire ramingen soms onnauwkeurig. Daarnaast hebben sommige maatregelen averechtse effecten gehad, onder meer door ongelijke behandeling van begunstigden of een gebrek aan proportionaliteit.

Ten slotte merkt het Rekenhof op dat de crisis een proeftuin is geweest voor de ontwikkeling van administratieve praktijken die in de toekomst navolging kunnen krijgen.

Opvolging en evaluatie

De maatregelen worden grotendeels decentraal opgevolgd, met uitzondering van de budgettaire monitoring. Die aanpak beperkt de sturingsmogelijkheden van de Brusselse uitvoerende machten: maatregelen die geen gevolgen hebben voor de begroting, kunnen daardoor niet worden opgevolgd en er is geen totaaloverzicht van de uitvoering van de maatregelen en de gevolgen ervan in de tijd. De drie uitvoerende machten hebben echter regelmatig overlegd en informatie uitgewisseld. Dankzij die opvolging konden maatregelen worden bijgestuurd.

Elke verantwoordelijke dienst pakte de evaluatie van de maatregelen op een eigen manier aan. Er werd geen overzicht of gestandaardiseerde methode vastgesteld. Gezien de urgentie van de crisis schreven de besluiten over de maatregelen bovendien niet stelselmatig een evaluatie voor.

Franse Gemeenschap

Aantal maatregelen en financiële impact

Voor de Franse Gemeenschap heeft het Rekenhof zestien steunmaatregelen voor particulieren en bedrijven op het vlak van cultuur en persoonsgebonden materies, voor een geraamd bedrag van 121 miljoen euro. In dit totaal is geen rekening gehouden met de organisatie van de studies.

De bedrijven die steun krijgen van de Franse Gemeenschap, zijn privaatrechtelijke profit- en non-profitverenigingen die actief zijn op het gebied van cultuur, jeugd, vroege kinderjaren en sport. Particulieren hebben de maatregelen van de Franse Gemeenschap kunnen genieten als eindontvangers van de diensten van particuliere ondernemers. Daarnaast was er een maatregel voor studenten in het hoger onderwijs die geconfronteerd werden met een inkomensdaling als gevolg van de gezondheids crisis.

Beslissingsproces

Ondanks de context van de gezondheids crisis werd het collegiale karakter van het regeringsoverleg gehandhaafd. De regels voor het functioneren van de regering, die bij het begin van de zittingsperiode zijn vastgesteld, werden nageleefd. De coherentie van de financiering van de maatregelen steunde op de oprichting, vanaf april 2020, van een begrotingsfonds voor de gezondheids crisis en de oprichting, in december 2020, van de *Cel Urgence et Redéploiement* waarvoor de regering ordonnateur is.

Ondanks de kwaliteit van het beslissingsproces bevat de inhoud van de besluiten en dossiers die aan de regeringsbeslissing voorafgaan, niet systematisch een verantwoording van de keuze van de interventies, de toestand van de behoeften van de doelgroepen en het geplande budget.

De Franse Gemeenschap is er niet in geslaagd voor haar interventies een rangorde vast te stellen, noch tussen de sectoren van uitgaven, noch tussen de begunstigden van eenzelfde maatregel

Regelgeving en controles

Uit het onderzoek van de steunmaatregelen van de Franse Gemeenschap blijkt dat de bepaling van de criteria voor de toekenning van steun niet in elk regelgevend kader dezelfde rechtszekerheid bieden.

Uit dit onderzoek blijkt ook dat de regelgeving de steun niet laat afhangen van de economische urgentie die wordt aangetoond aan de hand van controleerbare en onbetwistbare criteria, zoals de uitputting van de financiële middelen die zouden bestaan in de vorm van reserves, leenvermogen of het bijdragevermogen van de belanghebbenden.

Het Rekenhof heeft vastgesteld dat het voorkómen van het risico op dubbele subsidiëring uitsluitend gebaseerd is op de verklaring van de begunstigden en niet op informatie-uitwisseling tussen overheden. De Franse Gemeenschap beschikt bijvoorbeeld niet over informatie over de steun die de gemeenten toekennen, met inbegrip van de OCMW's, ook al zijn veel operatoren die ze subsidieert, geïntegreerd in het plaatselijke weefsel en/of hebben bepaalde vormen van steun het karakter van sociale steun.

Het gebrek aan coördinatie van de maatregelen waartoe verschillende bevoegdheidsniveaus besloten, heeft tot gevolg dat wanneer de Franse Gemeenschap besluit steun te verlenen aan een operator en door deze laatste in kennis wordt gesteld van de indiening van een vergelijkbare aanvraag bij andere bevoegdheidsniveaus, het mogelijk is dat die laatste nog geen beslissing hebben genomen.

De controle van de subsidies heeft ook heel wat beperkingen. De administraties konden door de context van de gezondheids crisis geen controles op stukken en ter plaatse uitvoeren. Bovendien kon door het telewerken en de elektronische indiening van steunaanvragen niet worden gecontroleerd op basis van authentieke bewijsstukken. Wanneer de Franse Gemeenschap tot slot tussenkomt in de residuele personeelskosten, kan ze niet evalueren wat de rechtvaardigingsgronden zijn die begunstigden van de federale stelsels van tijdelijke werkloosheid aanhalen om geen of maar gedeeltelijk van die stelsels gebruik te maken.

Opvolging en evaluatie

Het Rekenhof heeft vastgesteld dat door de maatregelen op te volgen, bepaalde regelgevende bepalingen vanaf 2020 konden worden aangepast. Door een specifiek begrotingsfonds en een specifieke administratieve dienst met boekhoudkundige autonomie (adba) op te richten, is financiële opvolging mogelijk. De gegevens waarover de *Cel Urgence et Redéploiement* van de adba beschikte, maakten een dergelijk toezicht echter nog niet mogelijk toen de audit werd afgerond. Met betere instrumenten zal deze nieuwe dienst kunnen bijdragen tot een evaluatie van de doeltreffendheid van de belangrijkste sociaal-economische steunmaatregelen ten behoeve van bedrijven en particulieren.

Overkoepelende aanbevelingen

Het Rekenhof beveelt de overheden, over alle beleidsniveaus heen, aan bij een nationale crisis de informatie over alle socio-economische steunmaatregelen op één enkele, publiek toegankelijke website te centraliseren, zo nodig met koppelingen naar de administraties en instellingen die de steun toekennen.

Het beveelt de overheden bovendien aan een strategie (of draaiboek) te ontwikkelen met de basiselementen die een antwoord kunnen bieden op plotse, grote economische crisissen. Daarbij moet ook worden nagedacht over hoe bij een dergelijke crisis een meer gecoördineerd economisch steunbeleid mogelijk is. Een gemeenschappelijke databank of kruispunt-databank waarin de overheden de steun die ze verlenen aan ondernemingen kunnen opnemen, is een mogelijkheid om zo de naleving van regelgeving en de voorbereiding, de onderlinge afstemming en de evaluatie van het beleid te vergemakkelijken.

Informatie voor de pers

Het Rekenhof controleert de openbare financiën van de federale Staat, de gemeenschappen, de gewesten en de provincies. Het draagt bij tot de verbetering van het overheidsbeheer door nuttige en betrouwbare informatie die voortvloeit uit een tegensprekelijk onderzoek, toe te zenden aan de parlementaire vergaderingen, aan de beheerders en aan de gecontroleerde diensten. Als collaterale instelling van het parlement werkt het Rekenhof onafhankelijk ten opzichte van de overheden die het controleert.

De vijf verslagen 'Steunmaatregelen voor ondernemingen en particulieren in het kader van de COVID-19-crisis' werden aan de respectievelijke parlementen (de Kamer van Volksvertegenwoordigers, het Vlaams Parlement, het Waals Parlement, het Brussels Hoofdstedelijk Parlement (alook de Verenigde Vergadering van de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie en de Verenigde Vergadering van de Franse Gemeenschapscommissie) en het Parlement van de Franse Gemeenschap) bezorgd. Ze zijn samen met hun samenvattingen en dit persbericht terug te vinden op www.rekenhof.be.

Contactpersonen:

Federaal: Karl Hendrickx, T +32 2 551 89 90

Vlaams niveau: Marc Galle, T +32 2 551 84 66

Waals Gewest en Franse Gemeenschap: Lucas Bernaerts, T +32 2 551 82 27

Brussels Hoofdstedelijk Gewest : Terry Weytens, T +32 2 551 84 66